

HERDENKEN

Er leven nog maar weinig mensen die de oorlog meegemaakt hebben. Misschien ken je iemand die oud genoeg is om nog iets over de oorlog te kunnen vertellen. Maar over een aantal jaar leven deze mensen niet meer. De oorlog is dan eigenlijk uit onze herinnering verdwenen. Maar vergeten doen we het nooit, vinden veel mensen.

DODENHERDENKING

In Nederland is er daarom een speciaal moment bedacht, elk jaar op 4 mei. 'Dodenerdenking' heet dat. Om 20:00 uur zijn we dan met z'n allen twee minuten stil. Heel veel mensen doen mee; thuis, of bij een gezamenlijke herdenking bij een oorlogsmonument. In restaurants gaat de muziek uit en zijn alle mensen stil. Dat doen ze om terug te denken aan alle mensen die door de Tweede Wereldoorlog zijn overleden. Bij oorlogsmonumenten door heel Nederland komen mensen bij elkaar om samen twee minuten stilte

te houden. Dat gebeurt op een vaste volgorde: eerst is er een trompet-signaal dat aangeeft dat het 20:00 is, waarna iedereen twee minuten stil is. Dan wordt het Wilhelmus gezongen en worden er kransen neergelegd. Door deze grote, ronde bloemstukken neer te leggen laten mensen zien dat ze aan de oorlogsslachtoffers denken. Tijdens Dodenerdenking worden alle oorlogsslachtoffers sinds het begin van de Tweede Wereldoorlog herdacht.

Wat
WEET JE AL?

OPDRACHT 1

Herinneren en herdenken heeft veel met elkaar te maken, maar het is niet hetzelfde. Wat is 'herdenken' volgens jou?

Herdenk jij ook wel eens iets?
Zo ja, wat dan?

INFO
blokje 1

BEVRIJDINGSDAG

Maar we denken ook elk jaar terug aan de dag dat we bevrijd werden. Op Bevrijdingsdag, op 5 mei, is het groot feest. Nederlanders vieren deze dag dat ze in een vrij land leven.

5 MEI

Beeld: Bevrijdingsfestival Zwolle.

MONUMENTEN

Wist je dat er meer dan 3700 monumenten in Nederland zijn ter nagedachtenis aan de Tweede Wereldoorlog? Een monument is vaak een standbeeld, gedenksteen of gebouw dat mensen helpt om terug te denken aan de oorlogsslachtoffers. In Nederland komen er nog altijd nieuwe bij. Vaak zijn de nieuwere monumenten bedoeld om aan groepen slachtoffers te denken die eerder vergeten werden. Dat zijn bijvoorbeeld Poolse soldaten die ook meevochten in de oorlog, slachtoffers in landen die toen nog koloniën van Nederland waren (zoals Indonesië en Suriname), of psychiatrische patiënten die tijdens de oorlog vermoord zijn.

Foto: Ernst Hupkes.

VERZETSMONUMENT IN MARKELO

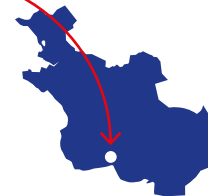
Een bekend monument in Overijssel is het verzetssmonument in **Markelo**, dat werd gebouwd in 1953. Het is gemaakt van natuursteen en er staan de namen op van 470 omgekomen verzetsstrijders uit Overijssel.

Beeld: Oudheidkamer Holten.

CANADESE BEGRAAFPLAATS IN HOLTEN

De Canadese begraafplaats in **Holten** is een van de grootste militaire begraafplaatsen in Nederland. Er liggen 1394 soldaten begraven, waarvan er 1355 Canadees zijn. Zij hebben Nederland tijdens de oorlog geholpen; ze hoorden bij de geallieerden.

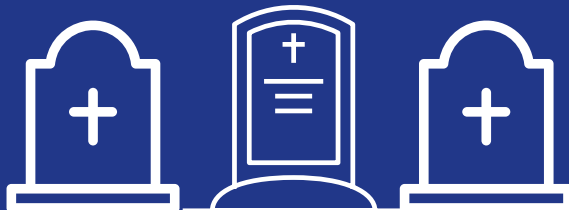
WILHELMUS

Wilhelmus van Nassouwe
ben ik, van Duitsen bloed,
den vaderland getrouwe
blijf ik tot in den dood.

Een Prinse van Oranje
ben ik, vrij, onverveerd,
den Koning van Hispanje
heb ik altijd geëerd.

EERSTE COUPLET

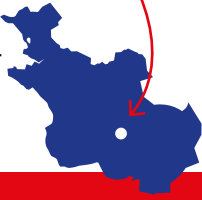
Wat staat daar eigenlijk? Bovenstaande tekst is het eerste couplet van het Nederlandse volkslied, het Wilhelmus. Tijdens de dodenherdenking op 4 mei van de Tweede Wereldoorlog wordt het lied op verschillende plaatsen gezongen. Het is een eerbetoon aan de slachtoffers van de oorlog: zo laten de mensen zien dat ze aan de slachtoffers denken en dat ze het heel erg vinden wat er is gebeurd. In bovenstaand couplet staat eigenlijk dat degene die het zingt, trots is op Nederland en altijd trouw zal blijven aan ons land.

HOUTEN KRUIS

De Canadese soldaat Wickstrom werd door Duitse soldaten doodgeschoten toen hij op 8 april 1945 als bevrijder Wierden binnenreed. De Duitse soldaten gaven hem een tijdelijk graf in het centrum van **Wierden** en zetten daar een zelfgemaakt houten kruis op. 'Hier rust de Canadees Wickstrom' staat er in het Duits op. Later verhuisde zijn graf naar de Canadese begraafplaats in Holten.

BEVRIJDINGSFESTIVAL

Het bevrijdingsfestival in **Zwolle** is het grootste van Nederland. Hier treden bekende artiesten op, maar wordt ook altijd stilgestaan bij de betekenis van vrijheid: het belang van duurzaamheid bijvoorbeeld, van creativiteit en vrijheid van meningsuiting. Er is ook voor kinderen altijd veel te doen. Een aanrader!

STILSTAAN

Foto: Marcel Mentink.

Beeld: Bevrijdingsfestival Zwolle.

OPDRACHT 2

Bekijk de infoblokjes. Op welke manieren staan we tegenwoordig stil bij de Tweede Wereldoorlog?

MANIER 1

MANIER 2

MANIER 3

MANIER 4

MANIER 5

MANIER 6

MOOISTE MANIER

WAT VIND JIJ DE MOOISTE MANIER?

3A ONDERZOEKSOPDRACHT MONUMENTENZOEKER

Op de monumentenzoeker van Nationaal Comité 4 en 5 mei zijn grote Nederlandse oorlogsmonumenten te vinden.

1. Zoek op [WWW.4EN5MEI.NL/OORLOGS MONUMENTEN/MONUMENTEN_ZOEKEN](http://WWW.4EN5MEI.NL/OORLOGS_MONUMENTEN/MONUMENTEN_ZOEKEN) naar monumenten in jouw woonplaats.

2. Kies één monument uit. Lees de tekst op of over het monument goed door. Wie of wat wordt hiermee herdacht?

3. Elk monument heeft een eigen vorm. Waarom zou dit monument deze vorm hebben?

4. Vergelijk samen twee of meer monumenten. Wat zijn verschillen? En wat zijn overeenkomsten?

VERSCHILLEN

OVEREENKOMSTEN

Vollenhove

Wierden

Denekamp

Delden

Mariëberg

Plaatsen VAN HERINNERING

OPDRACHT 3

Door heel Nederland zijn veel oorlogsmonumenten, gedenksteden en plaquettes te vinden (plaquettes zijn bijvoorbeeld stukken hout, steen of metaal waarin op mooie manier een tekst is gegraveerd). Dit zijn plaatsen van herinnering: ze zijn bedoeld om terug te denken aan de oorlog. Wat voor herdenkingsplekken vind je in jouw eigen omgeving? Dat ga je uitzoeken in een van de volgende onderzoeksopdrachten.

WWW.4EN5MEI.NL

Op deze website vind je duidelijke foto's en omschrijvingen van monumenten.

3. Zoek op WWW.TOPOTIJDREIS.NL op of jouw woonplaats in 1945 een station had. Bestaat dit station nog steeds?

4. Veel gebouwen met een joodse geschiedenis hebben een plaquette die herinnert aan de oorlog. Waarom zou juist op deze gebouwen een plaquette te vinden zijn?

5. Zoek een plaquette bij jou in je woonplaats op (bijvoorbeeld op een station of een gebouw met een joodse geschiedenis). Wat wordt hier herdacht?

3B ONDERZOEKSOPDRACHT GEDENKSTENEN EN PLAQUETTES

Naast grote monumenten zijn er in de meeste plaatsen ook kleinere gedenksteden en plaquettes te vinden. Deze staan niet in de monumentenzoeker en zijn daarom lastiger te vinden.

1. Wat zouden logische plekken voor gedenksteden en plaquettes zijn bij jou in de gemeente?

2. Veel stations in Overijssel hebben een plaquette die herinnert aan de oorlog. Waarom zouden deze plaquettes juist op stations te vinden te zijn?

ONTWERP JE *eigen* MONUMENT

OPDRACHT 4

Monumenten zijn er om mensen te helpen stil te staan bij de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Je weet welke monumenten er in jouw buurt zijn. Nu ga je zelf een nieuw monument ontwerpen.

Denk eerst goed na over wat je wilt ontwerpen. De volgende vragen kunnen je daarbij helpen.

WIE/WAT

WELKE PERSOON, WELKE GROEP OF WELKE GEBEURTENIS VERDIENT VOLGENS JOU EEN MONUMENT IN JOUW BUURT? WAAROM?

GEVOELENS

WELKE GEVOELENS MOET HET MONUMENT OPROEPEN? DENK BIJVOORBEELD AAN VERDRIET, VREUGDE, ANGST, WOEDE, PIJN, OF SCHAAMTE.

TEKST

ZOU ER EEN TEKST OP JE MONUMENT MOETEN STAAN? WAT VOOR TEKST DAN? SCHRIJF HEM ALVAST OP.

WAAR

WAAR KOMT HET MONUMENT TE STAAN?

SOORT

WAT VOOR SOORT MONUMENT WORDT HET? DENK BIJVOORBEELD AAN EEN METALEN GEDENKPLAAT, STEEN, GEBOUW, STAND-BEELD, KUNSTWERK, BRUG, BOOM, BOS..., OF MISSCHIEN IETS WAT NOG NIET BESTAAT.

ALS JE DEZE VRAGEN BEANTWOORD HEBT, KUN JE HET MONUMENT GAAN ONTWERPEN EN KNUTSELEN.

Dit HEB IK GELEERD:

OPDRACHT 5.

1. WAT HEB JE GELEERD TIJDENS DEZE LES?

2. WAT WIL JE GRAAG ONTHOUDEN?

3. IS ER IETS WAAR JE NOG MEER OVER WILT LEREN?

TERUGBLIKKEN

OPDRACHT 6

In zes lessen leerde je van alles over de Tweede Wereldoorlog. Wat is jou het meest bijgebleven? Dat kan een opdracht zijn, of een spel, maar ook iets wat je hebt geleerd over de oorlog. Maak hieronder een top 3 en leg uit wat je er leuk, bijzonder of indrukwekkend aan vond.

1.

2.

3.

OP EXPEDITIE

Natuurlijk is er nog veel meer te leren over de Tweede Wereldoorlog, in je eigen omgeving en verder weg. Misschien kun je met je klas, je familie of vrienden wel naar een museum over de oorlog, zoals het **Memory Vrijheidsmuseum** in Nijverdal? Of kun je een bezoek brengen aan het **Bevrijdingsfestival in Zwolle**? In het **Etty Hillesum Centrum in Deventer** leer je veel over discriminatie tijdens de oorlog en nu. De indrukwekkende **Canadese Begraafplaats in Holten** en het **verzetsmonument in Markelo** zijn ook echt de moeite waard. Maar ook bij jou in de buurt is genoeg te zien en te doen. Misschien kun je wel een wandeling maken langs alle plaatsen van herinnering in jouw buurt?

Veel meer tips en excursies voor de hele klas vind je op

**WWW.EXPEDITIE-VRIJHEID.NL/
EXCURSIES**

Colofon:

Dit lesmateriaal is onderdeel van Expeditie Vrijheid, ontwikkeld in opdracht van het Historisch Centrum Overijssel. **Tekst:** Silke Polhuijs, Vette Teksten. **Vormgeving:** Inge Lub, Ingeving. **Concept en realisatie:** Willemijn Zwart, Komvoor. **Zie:** WWW.EXPEDITIE-VRIJHEID.NL/COLOFON